

Mottagare: Socialdepartementet
Mailadress mottagare:
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

Övergripande kommentarer

SPSM är i grunden positiva till förslaget om ett nationellt frånvaroregister på individnivå, särskilt ur ett barnrättsperspektiv. SPSM ser det som ett viktigt verktyg för att stärka arbetet med att främja skolnärvaro, vilket inte är minst viktigt för elever med funktionsnedsättning.

SPSM anser att ett frånvaroregister bör användas för att stärka förutsättningarna för ett systematiskt arbete för att främja skolnärvaro samt öka möjligheterna till uppföljning. Registret bör bidra till tidig upptäckt av elever i behov av stöd och till utveckling av insatser på individ-, skol- och huvudmannanivå.

Det saknas en grundläggande beskrivning av dagens situation för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola. Det finns god kunskap om att denna grupp oftare än elever utan funktionsnedsättning har upprepad eller längre frånvaro¹. Omfattande frånvaro kan få allvarliga konsekvenser för den enskilde individen och är starkt kopplat till psykisk ohälsa, utanförskap och olika riskbeteenden. Mot denna bakgrund är det särskilt problematiskt att utredningen varken analyserar orsakerna bakom frånvaron eller för ett fördjupat, konstruktivt resonemang om hur det föreslagna frånvaroregistret ska kunna stärka stödet till denna målgrupp.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har utifrån myndighetens uppdrag valt att kommentera följande delar i betänkandet.

¹ Skolverket (2025). *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Enkätstudie till huvudmän och skolenheter. Rapport 2025:1*. Solna: Skolverket.

9.4.1 Det bör införas ett nationellt frånvaroregister på individnivå.

SPSM tillstyrker förslaget.

SPSM ser positivt på införandet av ett nationellt frånvaroregister och delar utredningens bedömning att ett sådant register kan stärka arbetet för ökad närvaro. Myndigheten vill dock ge följande kommentarer:

Myndigheten vill understryka att frånvaroregistret i sin föreslagna form inte är tillräcklig för att ge en samlad bild av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning. SPSM saknar resonemang om vilka ytterligare åtgärder och former för uppföljning som behövs för att skapa en samlad bild av skolsituationen för barn och elever med funktionsnedsättning, inklusive orsaker bakom frånvaro, inte endast omfattning. Det är viktigt att insamlad data används i vidare forskning och analys, vilken exempelvis kan möjliggöras genom samkörning med Socialstyrelsens patientdataregister för att analysera förekomst av frånvaro hos elever med funktionsnedsättning och i förlängningen utforma mer ändamålsenliga insatser för att främja närvaro på huvudmanna- och skolenhetsnivå.

Om fokus hamnar på rapportering och kontroll av redan uppkommen frånvaro eller att identifiera problem först när frånvaron är hög, ser SPSM en risk att ett nationellt frånvaroregister kan leda till ett mer reaktivt arbete på individnivå. För att registret ska stödja ett mer proaktivt och närvarofrämjande arbete på alla nivåer, behöver dess syfte, utformning och användning tydligt kopplas till tidig upptäckt, analys och en långsiktig utveckling av lärmiljöer och elevnära stöd.

9.4.2 Frånvaroregistret ska regleras i en ny lag

SPSM tillstyrker förslaget.

9.4.3 Skolverket ska ansvara för frånvaroregistret

SPSM tillstyrker förslaget.

9.4.4 En ny uppgiftsskyldighet för vissa huvudmän i utbildningsverksamhet

SPSM tillstyrker förslaget.

Rapporteringsskyldigheten ska omfatta de flesta formerna av utbildningsverksamhet

SPSM tillstyrker förslaget.

SPSM delar utredningens bedömning att frånvaron ökar, även i yngre åldrar och ser därför ett värde i att samla in uppgifter även från verksamheter utan skolplikt. Samtidigt anser myndigheten att det finns ett behov av systematisk datainsamling även inom vuxenutbildningen, för att stärka närvaro och förebygga studieavbrott. Skolinspektionen har visat att förutsättningarna varierar mellan huvudmän inom komvux och att ansvarstagandet behöver stärkas². Det finns ett tydligt behov av att analysera och utveckla det samlade stödet inom vuxenutbildningen, för att bättre möta behoven hos vuxenstuderande.³

9.4.6 Det ska framgå av förordning vilka uppgifter som ska finnas i frånvaroregistret

SPSM tillstyrker förslaget.

Det är viktigt att de insamlade uppgifterna används i vidare forskning och analys, för att kunna följa frånvaro hos elever med funktionsnedsättning och utveckla mer träffsäkra insatser på huvudmanna- och skolenhetsnivå.

För att statistiken ska bli tillförlitlig behöver det säkerställas att frånvaro för elever med bl.a. anpassad studiegång hanteras och anmäls korrekt. I praktiken förekommer skillnader i hur detta görs, bland annat genom att särskilda scheman som avviker från det ordinarie inte alltid läggs in i frånvarosystemet.⁴

9.4.7 Skolverket ska få meddela föreskrifter avseende rapporteringen

SPSM tillstyrker förslaget.

9.4.8 Frånvaro- och närvarouppgifter ska rapporteras varje vecka

SPSM avstyrker förslaget.

Myndigheten instämmer i att en reglering i förordning skapar en tydlighet för rapporteringsskyldiga aktörer, men anser att en veckovis rapportering är för frekvent för förskolans och skolans behov. Terminsvis rapportering ger

² Skolinspektionen. (2024). *Skolinspektionens årsrapport 2024: Iakttagelser och erfarenheter under år 2024*. Diarienummer 2024:5009. ISBN 978-91-989805-4-7.

³ SOU 2022:34. *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*. Utbildningsdepartementet.

⁴ Skolverket. (2021). *Utredning om ett nationellt frånvaroregister: Redovisning av regeringsuppdrag*. Diarienummer 5.1.3-2021:1738. Stockholm: Skolverket.

ett tillförlitligt underlag för nationell analys och är mer rimlig i förhållande till skolors kapacitet och arbetsbörda.

9.4.10. Frånvaroregistrets förenlighet med barns och ungas rättigheter

SPSM delar bedömningen.

SPSM vill dock understryka att ett frånvaroregister i sin nuvarande form inte räcker för att möta det behov av statistik som bland annat FN:s barnrättskommitté⁵, tidigare utredningar⁶ och SPSM efterfrågat. Underlagen behöver visa hur barn och elever med funktionsnedsättning deltar i utbildning, vilken tillgång de har till anpassningar och stöd, samt hur skolnärvaro, frånvaro och studieresultat följs upp över tid.

Myndigheten saknar en fördjupad problembild och konstruktiva resonemang om hur registret kan bidra i arbetet med rätt insatser och stöd till funktionsnedsättning. SPSM har lång erfarenhet av att stöd gällande skolfrånvaro och arbetar inom ett pågående regeringsuppdrag⁷ med att stärka huvudmännens stöd för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och omfattande frånvaro. Myndighetens kunskap är därför viktig att tillvarata i det fortsatta arbetet.

SPSM vill betona att all frånvaro behöver tas på allvar och att skolans fokus bör vara att främja närvaro genom att utveckla lärmiljöer som minskar risken för både giltig och ogiltig frånvaro. Detta inkluderar att förebygga sjukdom, psykisk ohälsa och andra faktorer som hindrar elever från att delta i undervisningen. SPSM instämmer i att all frånvaro ska följas upp och betonar särskilt risken att elever med funktionsnedsättning, exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, kan ha hög giltig frånvaro som speglar brister i lärmiljön⁸ snarare än elevens förmåga eller vilja.

⁵ FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). (2024). *Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport*. Myndigheten för delaktighet (svensk översättning).

⁶ SOU 2023:95. *Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola*. Stockholm: Utbildningsdepartementet, 2023.

⁷ U2024/01394

⁸ Skolverket (2025). *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Enkätstudie till huvudmän och skolenheter*. Rapport 2025:1. Solna: Skolverket.

Det finns också risk för feltolkningar av frånvaromönster som behöver beaktas. För att registret ska få verklig nytta krävs att barn och elever med funktionsnedsättning identifieras på ett likvärdigt och tillförlitligt sätt.

9.4.11 Vissa uppgifter ska föras över till Skolverkets statistikverksamhet

SPSM tillstyrker förslaget.

9.4.12 Det ska särskilt regleras vilka som ska få tillgång till uppgifter ur registret

SPSM tillstyrker förslaget.

Endast de myndigheter som anges i lag bör ha rätt att ta del av uppgifter i frånvaroregistret och endast för de syften som uttryckligen anges. Eftersom registret innehåller känsliga personuppgifter är det avgörande att informationen inte sprids mer än absolut nödvändigt. Uppgifter på individnivå kräver ett särskilt starkt integritetsskydd och bör bara vara åtkomliga för ett begränsat antal aktörer med särskild behörighet.

Myndigheterna ska kunna ta del av uppgifterna på begäran

SPSM tillstyrker förslaget.

Kommunala nämnder för verksamhet som bedrivs enligt skollagen och verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen ska kunna ta del av uppgifter från frånvaroregistret

SPSM delar utredningens bedömning att nämnda aktörer behöver tillgång till uppgifter om enskilda barns och elevers frånvaro. Myndigheten ser positivt på att ett nationellt frånvaroregister kan stärka samordningen av insatser och bidra till att kommuner ges likvärdiga förutsättningar att tidigt upptäcka och agera vid omfattande frånvaro.

9.4.13 Behandling av personuppgifter i frånvaroregistret Frånvaroregistret behöver särskilt stöd i lag

SPSM tillstyrker förslaget.

Generella överväganden om frånvaroregistret

SPSM tillstyrker förslaget men vill i sammanhanget lyfta problematiken att frånvaro kan uppstå som en konsekvens av bristande stöd och tillgänglighet i förskola och skola. Detta är viktigt att beakta i förhållande till syftet säkerställa korrekta utbetalningar.

SPSM har inga synpunkter på övriga förslag och bedömningar i betänkandet.

I detta ärende har Charlotte Furtenbach, utvecklingssamordnare, varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin, enhetschef Nina Karnehed och Fredrik Ahlén deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör